

Poljoprivreda je objektivno ciklička djelatnost u kojoj značajnog udjela imaju vremenske prilike. Jedne godine, na primjer kukuruz, proizvodnja je iznad očekivanja i cijene padnu da bi u narednoj godini cijene značajno porasle. I obratno. Kukuruz je prošle godine imao visoku cijenu – gotovo 1,70 kuna po kilogramu. Danas je njegova cijena manja nekoliko, gotovo pet, puta. Jednaka je priča sa stočarskom proizvodnjom. Ulov ribe i ribarstvo je u istoj priči.

Tržište, ma koliko ga obožavali, nije u stanju riješiti probleme poljoprivrede. To je jasno amerikcima jednako kao i građanima Europske unije. Međutim, to nije jasno hrvatskim vlastima jednako kao što nije bilo jasno ni prethodnoj državi što sam imao prilike svjedočiti jer sam u jednom vremenu bio aktivni sudionik tadašnjih događanja.

Hrvatska, nadam se, postati će dio obitelji Europske unije. Europska unija u svom proračunu, pregovori o raspodjeli sredstava proračuna često su mukotrpni da ne kažem mučni, značajno mjesto pridaju podržavanju/ograničavanju poljoprivredne proizvodnje. Cijelu priču nije moguće shvatiti ako se ne razmotri francuski slučaj i njezin položaj u Europskoj uniji. Mi, kao mala zemlja, morat ćemo slušati i nećemo biti, kako nas uvjeravaju, čimbenik koji bi mogao bilo što mjenjati. Ostaje narodna „u se(be) i u svoje kljuse”.

Poljoprivredna proizvodnja razvojem dobija sve manje značenje u proizvodnji novostvorene vrijednosti svake zemlje. Međutim, niti jedna zemlja, koliko ja znam, nije zanemarila značenje poljoprivrede. Naprosto „radnička košarica” je u značajnoj mjeri određena poljoprivrednom proizvodnjom jer prehrana, zavisno od stupnja razvijenosti, predstavlja bitin dio najamnine koju dobijaju radnici prodajući svoju radnu snagu. Ništa novo!

Hrvatska ima značajnog potencijala u poljoprivredi i prehrambenoj industriji. 1996. godini govorio sam o plavoj i zelenoj magistrali. I danas mislim da je okosnica hrvatskog razvoja na plavoj i zelenoj magistrali. Što učiniti da poljoprivreda postane čimbenik razvoja?

Evo nekoliko natukcnica koje ne smatram posebno originalnim ali u ovom našem sveopćem sljepilu nije ih loše navesti.

Prvo. Potrebno je jasno identificirati što je hrvatsko gazdinstvo u svjetlu Europske unije i naših posebnosti. Da li je poljoprivredno gazdinstvo jednako u Slavoniji, Dalmaciji i, recimo, Liki odnosno drugim područjima Hrvatske.

Da bi odgovorili na ovo pitanje potrebno je, drugo, rajonizirati privrednu aktivnost sukladno geografskim i klimatskim karakteristikama. Ovom svakako pridodati i naše raspoloživo znanje u primarnoj i prerađivačkoj proizvodnji. Restrikcije u duhanskoj grani koje nam „sugerira” Europska unija učinila je jalovim poslom ulaganja u tu granu tijekom više od pedeset godina. Da, dragi čitaoc, već pedeset godina su djelatnici u duhanskoj industriji ulagali u pamet i opremu/tehnologiju da bi imali respektabilnu duhansku industriju. Danas svjetske multinacionalne kompanije su uspjele poništiti rezultate duhanske industrije. Proizvodnja pšenice i kukuruza nekad je na ovim područjima bila respektabilna; danas zbog napuštanja relevantnih istraživanja na ovim područjima čine proizvodnju pšenice i kukuruza, gotovo bi mogli

reći, inferiornom. Nabranjanja bi mogla ići u nedogled ali i navedeno je dostatno da se nedovoljnom ocjenom ocijeni odnos hrvatske valsti prema poljoprivredi i prehrambenoj industriji. Tamo gdje je „državni sektor” iz područja poljoprivredne i prehrambene industrije, prethodnog gospodarskog sustava, bio monopolist ostvareni su pozitivni pomaci, kao što je to recimo proizvodnja vina. Ipak, cost-benefit naliza pokazuje da je poljoprivredna proizvodnja napuštena ili bar zapostavljena kao što je to slučaj i s industrijom.

Treće. Mora se izvršiti komasacija poljoprivrednog zemljišta kako bi se okrupnila gospodarstva, s jedne strane, i, s druge strane, poboljšala kvaliteta zemljišta potrebitim investicijama. Slučaj navodnjavanja i ostale potrebite infrastrukture te primjerene opreme svima je dobro poznat. U istu priču valja ubrojiti i sortimente koji su primjereni našim uvjetima odnosno mogućnostima. Svoj finale komasacija doživljava u operacionalizaciji postojećg i dostupnog znanja u poljoprivrednoj proizvodnji.

Organizacija tržišta poljoprivrednih proizvoda, četvrto, bitan je čimbenik ostvarivanja koncepcije i strategije razvoja poljoprivredne, i svake druge, proizvodnje. Postojeće fluktuacije cijena čine poljoprivrednu proizvodnuu vrlo rizičnim poduhvatom.

I konačno, peto, je definiranje uloge i značaja robnih rezervi. Robne rezerve su kod hrvatskih građana poznate po skandalima. O robnim rezervama kao stabilizacijskom instrumentu se ne razspravlja. Što više institut robnih rezervi je marginalni institut kojeg ekonomska i razvojna politika zanemaruje. Da budem precizan reći ću da je uloga robnih rezervi jednaka ulozi centralne banke u reguliranju količine novca i kredita. Koliko mi je znano nitko nije rekao da bilo koja zemlja može funkcionirati ako nema primjerenu centralnu banku koja će provoditi primjerenu monetarnu i kreditnu politiku. Robne rezerve bi morale „peglati” cijene poljoprivrednih proizvoda na način da kupnjom/prodajom stabiliziraju tržište, s jedne strane, i, s druge strane da smanje neizvjesnost poljoprivrednim proizvođačima kojima su danas izloženi.

Izneseno nije dostatno ali je nužno za svako ozbiljnije promišljanje što učiniti sa poljoprivrednom proizvodnjom. Ovo nikako ne znači da dosadašnja događanja sa poljoprivredno-prehrambenim kombinatima, kako smo ih nekada zvali, mogu podržati. Pažlji čitaoc će s pravo ocijeniti da navedeno znači neslaganje sa politikom koju smo prema nijma do sada imali. Što više, okrupnjavanje je pravo rješenje jer cijela hrvatska poljoprivredna proizvodnja, danas i sutra, nije po svome opsegu ništa više od srednje kompanije iz područja poljoprivredne i prehramben indusatrije u Europskoj uniji. Stoga, današnje igrače, Agrokor, Podravka, Vidnija, Adris ..., valjalo bi stimulirati da još značajnije uđu u poljoprivredni biznis. To je najkraći put. Izgubljeno vrijeme valja nekako nadoknaditi a, u uvjetima krize, to je vrlo skupa igra ako krenemo od početka.